

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «КОЗИР ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KOZYR AND OTHERS v. UKRAINE)**

*(Заява № 19204/19 та 2 інші заяви –
див. перелік у додатку)*

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

20 червня 2024 року

Це рішення є остаточним, але може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Козир та інші проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи комітетом, до складу якого увійшли:

Карло Ранцоні (*Carlo Ranzoni*), Голова,

Мартіньш Мітс (*Mārtiņš Mīts*),

Марія Елосегі (*María Elósegui*), судді,

та Вікторія Марадудіна (*Viktoriya Maradudina*), в.о. заступника Секретаря секції,

після обговорення за зачиненими дверима 30 травня 2024 року постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявами, поданими у різні дати, зазначені в таблиці у додатку, до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція).

2. Про заяви було повідомлено Уряд України (далі – Уряд).

ФАКТИ

3. Перелік заявників і відповідні деталі заяв наведені в таблиці у додатку.

ПРАВО

I. ОБ'ЄДНАННЯ ЗАЯВ

4. Беручи до уваги схожість предмета заяв, Суд вважає за доцільне розглянути їх спільно в одному рішенні.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 2 КОНВЕНЦІЇ

5. Заявники скаржилися на непроведення ефективного розслідування смерті чи дорожньо-транспортних пригод, які становили загрозу життю, до яких не були причетні представники держави. Вони посилалися, прямо чи по суті, на пункт 1 статті 2 Конвенції.

6. Насамперед Суд зазначає, що ця справа має розглядатися з огляду на зобов'язання держави провести ефективне розслідування за процесуальним аспектом статті 2 Конвенції. Відповідні загальні принципи щодо ефективності розслідування наведені в рішенні у справі «Мустафа Тунч і Феджіре Тунч проти Туреччини» [ВП] (*Mustafa Tunç and Fecire Tunç v. Turkey*) [GC], заява № 24014/05, пункти 169 – 182, від

14 квітня 2015 року). Зокрема, після виникнення зобов'язання провести розслідування, дотримання процесуальних вимог за статтею 2 Конвенції оцінюється на підставі декількох основних критеріїв: належність слідчих дій, оперативність розслідування, залучення членів родини померлого та незалежність розслідування. Ці елементи є взаємопов'язаними і кожен з них окремо не може бути самоціллю (там само, пункт 225).

7. До того ж це зобов'язання не є обов'язком досягнення результатів, а обов'язком вжиття заходів. Суд погоджується, що не кожне розслідування обов'язково має бути успішним або дійти висновку, який співпадає з викладом подій скажника. Проте воно, у принципі, має бути здатним призвести до встановлення фактів справи, а якщо твердження виявляться правдивими – до встановлення та покарання винних осіб (див. рішення у справі «Пол та Одрі Едвардс проти Сполученого Королівства» (*Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom*), заява № 46477/99, пункт 71, ЄСПЛ 2002-II).

8. Розглядаючи факти цієї справи у контексті зазначених принципів, Суд вважає, що розслідування характеризувалися різними недоліками, які підірвали здатність органів досудового розслідування встановити обставини смерті родичів заявників чи обставини дорожньо-транспортних пригод, які становили загрозу життю, до яких не були причетні представники держави, а також відповідальних осіб, якщо такі були. Конкретні недоліки вказані в таблиці у додатку.

9. У керівних справах «Качурка проти України» (*Kachurka v. Ukraine*), заява № 4737/06, від 15 вересня 2011 року), «Поживотко проти України» (*Pozhyvotko v. Ukraine*), заява № 42752/08, від 17 жовтня 2013 року та «Басюк проти України» (*Basyuk v. Ukraine*), заява № 51151/10, від 05 листопада 2015 року) Суд вже встановлював порушення щодо питань, аналогічних тим, що розглядаються у цій справі.

10. Розглянувши всі надані йому матеріали, Суд не вбачає жодних фактів або аргументів, здатних переконати його дійти іншого висновку щодо прийнятності та суті цих скарг. З огляду на свою практику з цього питання Суд вважає, що у цій справі розслідування не відповідали критерію ефективності.

11. Отже, ці скарги є прийнятними та свідчать про порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

12. З огляду на наявні в нього документи та свою практику (див., зокрема, згадане рішення у справі «Басюк проти України» (*Basyuk v. Ukraine*), пункти 74 – 80) Суд вважає за доцільне присудити суми, зазначені у таблиці в додатку.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення пункту 1 статті 2 Конвенції у зв'язку з непроведенням ефективного розслідування смерті чи дорожньо-транспортних пригод, які становили загрозу життю, до яких не були причетні представники держави;
4. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені в таблиці у додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 20 червня 2024 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Вікторія Марадудіна
(*Viktoriya Maradudina*)
В.о. заступника Секретаря

Карло Ранцоні
(*Carlo Ranzoni*)
Голова

РІШЕННЯ У СПРАВІ «КОЗИР ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»

ДОДАТОК

Перелік заяв зі скаргами за пунктом 1 статті 2 Конвенції
(непроведення ефективного розслідування смерті чи дорожньо-транспортних пригод,
які становили загрозу життю, до яких не були причетні представники держави)

№	№ заяви Дата подання	П.І.Б. заявника Рік народження	П.І.Б. представника та місцезнаходжен ня	Події, що передували справі, та провадження на національному рівні	Ключові питання	Сума, присуджена кожному заявнику/сім'ї в якості відшкодуванн я моральної шкоди (в євро) ¹	Сума, присуджена у кожній заяві в якості компенсації судових та інших витрат (в євро) ²
1.	19204/19 30.03.2019	Марина Валентинівна КОЗИР 1969		<p>20.10.2004 заявниця отримала численні тяжкі тілесні ушкодження внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, спричиненої приватною особою. Того ж дня за фактом події було порушено кримінальну справу.</p> <p>04.06.2008 суд першої інстанції ухвалив вирок щодо порушника.</p> <p>29.08.2008 апеляційний суд скасував вирок і направив справу на новий розгляд, встановивши, що розслідування було неповним (не були розглянуті хронометраж здійснення маневру, що призвів до ДТП, розташування транспортних засобів, видимість рухомих транспортних засобів та наявність/відсутність будь-яких змін рельєфу дороги).</p> <p>Постановою від 13.07.2010 апеляційний суд (як суд першої інстанції) повернув справу прокурору на додаткове розслідування. Заявниця оскаржила цю постанову, але 12.10.2010 її залишив без змін Верховний Суд України.</p> <p>28.11.2013 суд першої інстанції виправдав порушника. 23.03.2015 апеляційний суд скасував виправдувальний вирок, обрав порушнику покарання, але звільнив його від відбування покарання у зв'язку із закінченням строку давності. 11.06.2015 Верховний Суд України визнав касаційну скаргу порушника такою, яка не підлягала розгляду з процесуальних підстав.</p>	<p>Неодноразове повернення справи на додаткове розслідування внаслідок невжиття слідчими достатніх заходів (рішення у справі «Антонов проти України» (<i>Antonov v. Ukraine</i>), заява № 28096/04, пункт 50, від 03 листопада 2011 року),</p> <p>відсутність ретельності та оперативності підірвала здатність органів державної влади встановити обставини справи (рішення у справах «Ігор Шевченко проти України» (<i>Igor Shevchenko v. Ukraine</i>), заява № 22737/04, пункт 60, від 12 січня 2012 року; «Зубкова проти України» (<i>Zubkova v. Ukraine</i>), заява № 36660/08, пункт 40, від 17 жовтня 2013 року),</p>	6 000	-

РІШЕННЯ У СПРАВІ «КОЗИР ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»

№	№ заяви Дата подання	П.І.Б. заявника Рік народження	П.І.Б. представника та місцезнаходжен ня	Події, що передували справі, та провадження на національному рівні	Ключові питання	Сума, присуджена кожному заявнику/сім'ї в якості відшкодуванн я моральної шкоди (в евро) ¹	Сума, присуджена у кожній заяві в якості компенсації судових та інших витрат (в euro) ²
				03.11.2017 заявниця подала цивільний позов проти порушника, вимагаючи відшкодування шкоди. Рішенням від 14.08.2018 (залишеним без змін апеляційним судом 11.10.2018) суд частково задовольнив її позовні вимоги і зобов'язав порушника виплатити відшкодування. 21.11.2018 Верховний Суд відмовив у відкритті касаційного провадження за її касаційною скаргою у зв'язку з малозначністю справи.	національні органи влади самі критикували процес проведення розслідування у зв'язку з його неефективністю (рішення у справах «Прында проти України» (<i>Prynda v. Ukraine</i>), заява № 10904/05, пункт 56, від 31 липня 2012 року та «Поживотько проти України» (<i>Pozhyvotko v. Ukraine</i>), заява № 42752/08, пункт 40, від 17 жовтня 2013 року).		
2.	43629/21 21.08.2021	Микола Петрович КОСТИНЮК 1953	Романюк Валерій Ілліч м. Чернівці	Близько 13 год 00 хв 12.01.2019 поблизу пішохідного переходу заявника збив автомобіль, яким керував Б., внаслідок чого заявник отримав тяжкі тілесні ушкодження. 16.01.2019 працівники поліції порушили кримінальне провадження за фактом порушення правил безпеки дорожнього руху, що спричинило заявнику тілесні ушкодження. 06.08.2020 місцева прокуратура визнала, що розслідування здійснювалося поверхово, а необхідні слідчі дії та експертизи проведені не були. 12.11.2020 слідчий суддя частково задовольнив скаргу заявника щодо бездіяльності працівників поліції, зазначивши, що працівники поліції не провели судово-медичну експертизу заявника, а також автотехнічну експертизу автомобіля разом з іншими слідчими діями. 07.04.2021 слідчий виніс постанову про закриття кримінального провадження. 12.04.2021 прокуратура скасування цю постанову у зв'язку з непроведенням медичного огляду заявника. 30.09.2021 слідчий знову закриття провадження. Згодом 20.12.2021 цю постанову скасував прокурор.	Органи досудового розслідування насправді не намагалися провести ретельне розслідування (рішення у справах «Юрій Слюсар проти України» (<i>Yuriy Slyusar v. Ukraine</i>), заява № 39797/05, пункти 84 – 88, від 17 січня 2013 року та «Любов Єфіменко проти України» (<i>Lyubov Efimenko v. Ukraine</i>), заява № 75726/01, пункти 76 – 80, від 25 листопада 2010 року), національні органи влади самі критикували процес проведення розслідування у зв'язку з його неефективністю (рішення у справах «Поживотько проти України»	6 000	250

РІШЕННЯ У СПРАВІ «КОЗИР ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»

№	№ заяви Дата подання	П.І.Б. заявника Рік народження	П.І.Б. представника та місцезнаходжен ня	Події, що передували справі, та провадження на національному рівні	Ключові питання	Сума, присуджена кожному заявнику/сім'ї в якості відшкодуванн я моральної шкоди (в Євро) ¹	Сума, присуджена у кожній заяві в якості компенсації судових та інших витрат (в Євро) ²
				10.07.2023 у відповідь на звернення заявника про хід розслідування прокурор повідомив, що слідчий втратив матеріали справи заявника. За цим фактом було призначено службове розслідування. 11.12.2023 слідчий знайшов матеріали справи й направив прокурору за його запитом. Листом від 20.12.2023 прокурор зазначив, що стан розслідування у цій справі був незадовільним. Розслідування триває.	(<i>Pozhyvotko v. Ukraine</i>), заява № 42752/08, пункт 40, від 17 жовтня 2013 року та «Принда проти України» (<i>Prynda v. Ukraine</i>), заява № 10904/05, пункт 56, від 31 липня 2012 року).		
3.	6765/23 03.02.2023	Сім'я Антоніна Олексіївна ГРЕБЕНЮК 1982 Михайло Олексійович ГРЕБЕНЮК 1980	Соседко Максим Олександрович м. Київ	У серпні 2012 року на трасі Київ-Чоп проводилися ремонтні роботи. 08.08.2012 автомобіль першої заявниці з'їхав у траншею, яка утворилася в процесі цих робіт. Вона та її дочка М. отримали тілесні ушкодження; її мати А. померла. Другий заявник – син А. і брат першої заявниці. За проведення ремонтних робіт, у тому числі за організацію дорожнього руху в цей період, відповідало іноземне приватне підприємство «Т». 1. <i>Кримінальна справа щодо першої заявниці</i> 10.08.2012 щодо першої заявниці було порушено кримінальну справу за фактом порушення правил безпеки дорожнього руху. 29.08.2012 було призначено судово-медичну експертизу трупа А. На цей же день було призначено експертизу технічного стану автомобіля. 06.09.2012 було проведено додатковий огляд місця події для фіксації схеми організації дорожнього руху та встановлених дорожніх знаків. 14.09.2012 було призначено судово-медичну експертизу доньки першої заявниці – виявлено легкі тілесні ушкодження. Згідно з висновком експерта від 02.10.2012, під час огляду технічного стану транспортного засобу не було виявлено характерних ознак раптової відмови або технічної несправності систем, які могли б мати безпосередній причинно-наслідковий зв'язок з аварійною ситуацією та виникненням дорожньо-транспортної пригоди. 02.10.2012 другому заявнику було надано статус потерпілого.	Відсутність ретельності та оперативності підірвала здатність органів державної влади встановити обставини справи (рішення у справах «Ігор Шевченко проти України» (<i>Igor Shevchenko v. Ukraine</i>), заява № 22737/04, пункт 60, від 12 січня 2012 року; «Зубкова проти України» (<i>Zubkova v. Ukraine</i>), заява № 36660/08, пункт 40, від 17 жовтня 2013 року), органи досудового розслідування насправді не намагалися провести ретельне розслідування (рішення у справах «Юрій Слюсар проти України» (<i>Yuriy Slyusar v. Ukraine</i>), заява № 39797/05, пункти 84 – 88, від 17 січня 2013 року та «Любов Єфіменко проти України» (<i>Lyubov Efimenko v. Ukraine</i>), заява	6 000	250

РІШЕННЯ У СПРАВІ «КОЗИР ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»

№	№ заяви Дата подання	П.І.Б. заявника Рік народження	П.І.Б. представника та місцезнаходжен ня	Події, що передували справі, та провадження на національному рівні	Ключові питання	Сума, присуджена кожному заявнику/сім'ї в якості відшкодуванн я моральної шкоди (в евро) ¹	Сума, присуджена у кожній заяві в якості компенсації судових та інших витрат (в euro) ²
				<p>20.09.2013 перша заявниця була визнана винною у порушенні правил безпеки дорожнього руху.</p> <p>26.11.2013 апеляційний суд скасував вирок і направив справу на новий розгляд. Суд визнав вирок необґрунтованим, оскільки суд першої інстанції не розглянув матеріалів кримінальної справи за фактом порушення правил безпеки дорожнього руху підприємством «Т.».</p> <p>2. <i>Кримінальна справа щодо порушення правил безпеки дорожнього руху підприємством «Т.»</i></p> <p>12.10.2012 слідчий відмовив у порушенні кримінальної справи за фактом порушення правил безпеки дорожнього руху підприємством «Т.»; однак 04.01.2013 справу було порушено. 16.03.2013 слідчий закрив справу у зв'язку з відсутністю складу кримінального правопорушення. 21.10.2013 суд першої інстанції залишив цю постанову без змін; перша заявниця подала апеляційну скаргу.</p> <p>03.12.2013 апеляційний суд скасував ухвалу суду першої інстанції від 21.10.2013 та зобов'язав відновити кримінальне провадження. Суд обґрунтував це відсутністю в матеріалах справи доказів, на підставі яких слідчий дійшов висновку про відсутність складу злочину, тобто висновку щодо відповідності встановленого огороження території проведення дорожніх робіт вимогам законодавства.</p> <p>3. <i>Об'єднання проваджень</i></p> <p>04.11.2014 два провадження було об'єднано.</p> <p>01.08.2014 суд першої інстанції повернув справу першої заявниці прокурору на додаткове розслідування.</p> <p>28.05.2015 судова дорожньо-технічна експертиза встановила, що причиною дорожньо-транспортної пригоди стала неправильна організація дорожнього руху під час проведення ремонтних робіт на дорозі.</p> <p>Під час досудового розслідування було проведено низку судових експертиз (точну кількість не вказали ані заявники, ані Уряд), які не</p>	<p>№ 75726/01, пункти 76 – 80, від 25 листопада 2010 року).</p>		

РІШЕННЯ У СПРАВІ «КОЗИР ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»

№	№ заяви Дата подання	П.І.Б. заявника Рік народження	П.І.Б. представника та місцезнаходжен ня	Події, що передували справі, та провадження на національному рівні	Ключові питання	Сума, присуджена кожному заявнику/сім'ї в якості відшкодуванн я моральної шкоди (в евро) ¹	Сума, присуджена у кожній заяві в якості компенсації судових та інших витрат (в euro) ²
				<p>дійшли чіткого висновку щодо причинно-наслідкового зв'язку між діями водія автомобіля, працівників дорожньо-будівельної компанії та наслідків дорожньо-транспортної пригоди, а іноді результати експертиз містили взамовиключні висновки.</p> <p>28.08.2015 справу щодо першої заявниці було закрито за відсутністю складу кримінального правопорушення.</p> <p>11.09.2015 першу заявницю та її дочку М. було визнано потерпілими у цьому провадженні.</p> <p>18.09.2019 та 20.01.2020 було призначено дві комплексні судові дорожньо-технічні експертизи. Було встановлено, що правильні дії першої заявниці ґрунтувалися на вимогах правил безпеки дорожнього руху, а однією з причин дорожньо-транспортної пригоди з технічної точки зору було неправильне регулювання дорожнього руху.</p> <p>29.09.2021 автотехнічна експертиза встановила, що однією з причин дорожньо-транспортної пригоди стала неналежна організація дорожнього руху під час проведення ремонту дороги. Експерт також дійшов висновку, що було неможливо встановити, чи призвели також дії або бездіяльність першої заявниці до дорожньо-транспортної пригоди.</p> <p>16.02.2022 суд першої інстанції закрив кримінальне провадження у зв'язку із закінченням строку давності притягнення до кримінальної відповідальності; 29.06.2022 апеляційний суд залишив цю ухвалу без змін.</p> <p>03.10.2022 перша заявниця і 10.10.2022 другий заявник подали касаційні скарги, вимагаючи поновлення строку на касаційне оскарження. Другий заявник стверджував, що отримав рішення апеляційного суду 11.07.2022, тому строк касаційного оскарження мав обчислюватися з цієї дати та мав закінчитися 11.10.2022.</p> <p>06.10.2022 Верховний Суд (далі – ВС) відмовив першій заявниці у поновленні строку на касаційне оскарження та 20.10.2022 – другому заявнику. В ухвалі від 20.10.2022 ВС мотивував це тим, що згідно з</p>			

РІШЕННЯ У СПРАВІ «КОЗИР ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»

№	№ заяви Дата подання	П.І.Б. заявника Рік народження	П.І.Б. представника та місцезнаходжен ня	Події, що передували справі, та провадження на національному рівні	Ключові питання	Сума, присуджена кожному заявнику/сім'ї в якості відшкодуванн я моральної шкоди (в Євро) ¹	Сума, присуджена у кожній заяві в якості компенсації судових та інших витрат (в Євро) ²
				національним законодавством строк касаційного оскарження мав обраховуватися з дати проголошення рішення, а саме 29.06.2022. Таким чином, строк оскарження закінчився 30.08.2022, тоді як другий заявник не навів поважних причин для його пропуску.			

¹ Та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявникам.

² Та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявникам.